

فرااتهران

گزارشی از یک رویداد خوشنویسی به مناسبت روز زن

بانوان ایرانی مادرانگی را مشق کردند

علی اصغر رضایی
قزوین

حسینیه امینی‌ها ساعات گرمی را در دل ساعات سرد جمعه شب بیست و سوم دی ماه سپری می‌کرد. این مکان باشکوه - که حالا به قلب خوشنویسی ایران تبدیل شده - به مناسبت فرارسیدن میلاد حضرت زهرا (سلام الله علیها)، روز مادر و زن، میزبان ده‌ها بانوی خوشنویس

زهرا (س) رقم بخورد. این شب هنری از سلسله برنامه‌های خوشنویسی است که به همت حوزه هنری استان قزوین با تمرکز بر «مکان محوری» و «مناسبت در تحریر» برگزار شده است. در شب‌های هنری پیشین خطاطان، محافلی نظیر «شب تحریر بسم‌الله» و «مشق صلوات» و در «نگارخانه مهر» و «عمارت سعدالسلطنه» قزوین برگزار شده بود. اما «مشق مادر» گذشته از اینکه در ادامه سلسله شب‌های پیشین برگزار می‌شد، این بار به‌طور اختصاصی برای بانوان ایرانی، در گستره ملی همراه بود.

بود که برای کتابت کلماتی مقدس در حسینیه امینی‌ها گردهم آمده بودند. بنای این شب هنری بر کتابت اسامی و عباراتی به نام نامی حضرت فاطمه (س) و همچنین جملات و عباراتی بداهه در وصف مقام زن و مادر بود. خطاطان -از گروه سنی- در این مکان حاضر شدند و کتابت خویش را از ساعت ۱۵ بعدازظهر جمعه در صحن و تالار اندرونی عمارت آغاز کردند. همزمان با حسینیه امینی‌های قزوین، ۳۰ شهر کشور نیز میزبان «مشق مادر» بودند تا بزرگ‌ترین گردهمایی بانوان خوشنویس ایرانی در روز میلاد حضرت

سهم ۷۰ درصدی بانوان از جامعه خوشنویسان ایران

«میرحیدر موسوی» رئیس انجمن خوشنویسان استان قزوین در مورد جایگاه ارزشمند بانوان در خوشنویسی معاصر ایران می‌گوید: «دست کم از نظر آماری بانوان ۷۰ درصد از جامعه خوشنویسان ایران را تشکیل می‌دهند. در حالی که تا سه دهه پیش این نسبت برعکس بود یعنی بانوان حضور بسیار اندک و کم‌رنگی در هنر خوشنویسی کشور داشتند. از نظر کیفی نیز مخصوصاً در دهه اخیر در عرصه نسخ و ثلث خانم‌ها گوی سبقت را از آقایان ربوده‌اند. در مجموع نسل جدید خطاطان ما بسیار با کیفیت و پخته خط می‌نویسند.» رئیس انجمن خوشنویسان استان قزوین در مورد جایگاه «بداه‌نویسی» در خوشنویسی ایرانی بیان می‌کند: «بزرگ‌ترین افتخار ما ایرانیان در زمینه خوشنویسی این است که می‌توانیم این هنر را در لحظه و بداهه خلق کنیم، چرا که توان و ذوق آن را داریم در حالی که در کشورهای همسایه - که آنها نیز خوشنویسان بسیاری دارند- از انجام این هنر با کیفیت ناتوان هستند و به جای آن خط‌سازی می‌کنند، در حالی که مانند ایرانیان توان و خلاقیت این مسأله که در چهار ساعت یک قطعه را اجرا کنند، ندارند.»

او تأکید دارد که «ما باید قدر این هنر و کیفیت اجرای آن را بدانیم و در همین راستا این جشنواره و مناسبت‌هایی از این دست باعث می‌شود تا بداه‌نویسی به‌عنوان خلیفه هنر خوشنویسی ایرانی در بانوان ایران نیز تقویت شود.»

عضو شورای عالی انجمن خوشنویسان ایران ادامه می‌دهد: «در زمینه نستعلیق و شکسته نستعلیق برترین کشور هستیم، اما در زمینه نسخ و ثلث کشورهای همسایه هنرمندان توانمندی دارند. ولی در مجموع جایگاه هنر خوشنویسی در ایران آنقدر ممتاز، ویژه و بالا هست که نیازی نیست دغدغه بین‌المللی بودن جشنواره‌هایمان را داشته باشیم، کافی است همان جشنواره‌های سطح ملی را به بهترین شکل برگزار کنیم آنگاه خواه ناخواه شاهد برگزاری یک جشنواره در بالاترین سطح استانداردهای بین‌المللی خوشنویسی خواهیم بود.»

رئیس کمیسیون فرهنگی انجمن خوشنویسان کشور در مورد نقش رویدادها و جشنواره‌های هنری کشور، راهی کشورهای همسایه شده و به‌راحتی در فستیوال‌های هنری آنان در زمینه هنر خطاطی صاحب عناوین برتر شده‌اند. او معتقد است، همین مسأله نیز گواهی بر این واقعیت است که اگر ما جشنواره‌های ملی از نوع «مشق مادر» را به بهترین وجه برگزار کنیم، خواه ناخواه یک رویداد هنری بین‌المللی نیز برگزار کرده‌ایم چرا که سطح کیفی این رویداد با توجه به ظرفیت هنرمندان ملی، در سطح یک رویداد جهانی خواهد بود. با این حال موسوی می‌گوید: «طبیعتاً می‌توانیم میزبان جشنواره‌هایی بین‌المللی با حضور هنرمندانی از سایر کشورها و فرهنگ‌های اسلامی در ایران باشیم و از این حیث نیز جشنواره‌ای بین‌المللی برگزار کنیم.»

رئیس کمیسیون فرهنگی انجمن خوشنویسان کشور در مورد نقش انگیزه‌سازی و استعدادیابی در جشنواره‌هایی از جنس جشنواره «مشق مادر» نیز می‌گوید: «جوایزی که برای این ۱۱۵ نفر تعیین شده طبیعتاً در درجه اول بهانه‌ای برای انگیزه‌آفرینی در این هنرمندان است. همین مسأله موجب رقابت هنرمندان با یکدیگر و رشد آنها خواهد شد، ضمن اینکه کل این پروسه خود نوعی استعدادیابی در زمینه هنر خطاطی محسوب می‌شود.»

پیشرفت خیره‌کننده بانوان خوشنویس

استاد «ازهار شرکا» از اساتید برجسته خوشنویسی کشور و عضو شورای عالی انجمن خوشنویسان ایران، یکی از داوران جشنواره مشق مادر است. او در مورد تأثیر و سهم این جشنواره در پیشبرد هنر معنوی و ایرانی خوشنویسی می‌گوید: «یقیناً می‌توانم بگویم یکی از علل اصلی پیشرفت خوشنویسی، برنامه‌ها و جشنواره‌هایی از جنس جشنواره ملی مشق مادر است. هنرمندان ما بویژه بانوان ما به این جشنواره‌ها برای آموختن بیشتر، برای تشویق شدن بیشتر و به‌طور کلی تجارب بیشتر، نیاز دارند. او در مورد سطح خوشنویسی بانوان ایرانی نیز از خوشبینی و امیدواری تام و تمام سخن می‌گوید. خانم شرکا معتقد است: «طی سال‌های اخیر خوشنویسی بانوان با جهش و پیشرفت خیره‌کننده‌ای همراه بوده است؛ به‌گونه‌ای که امروزه زنان ایرانی پای ثابت همه جشنواره‌ها و برنامه‌های خوشنویسی هستند.» شرکا ادامه می‌دهد: «خوشنویسی بانوان جایگاه بسیار خوبی پیدا کرده چرا که در کنار سایر دلایل، انجمن خوشنویسان ایران نیز مانند یک مادر دلسوز و مهربان همه هنرمندان را در آغوش خود گرفته است. در نتیجه می‌بینیم که تنها طی سال گذشته بیش از ۱۵۰ نفر در کشور رتبه «استادی» دریافت کردند.» عضو شورای عالی انجمن خوشنویسان ایران در مورد جایگاه بانوان در میان هنرمندان نوظهور خطاط می‌گوید: «تا پنج سال پیش تعداد بانوان استاد به تعداد انگشتان دست بود، اما حالا این آمار چندین برابر شده است. تمام جشنواره‌ها و آزمون‌ها در ارتقای سطح بانوان خطاط تأثیرات مثبت و سازنده داشته است. البته باید زمینه، استعداد و پشتکار زنان ایرانی را نیز به این دلایل اضافه کرد. امروزه شاهدیم که بانوان از تمام ایران برای طی کردن یک دوره آموزش چهار، پنج ساعته صدها کیلومتر را می‌پیمایند و به تهران می‌آیند و بازمی‌گردند یا در شهرهای خودشان دوره‌های مقدماتی را تجربه می‌کنند. همین مسأله نشان می‌دهد که خوشنویسی نزد بانوان ما با چه تحول ارزشمندی مواجه شده است. البته هنوز کمبودهایی به‌ویژه در زمینه تأمین استاد در شهرستان‌ها وجود دارد، اما این کمبودها مانع حرکت بانوان به سوی قله پیشرفت هنری نشده است.»

شب خط ایرانی

شامگاه ۲۳ دی ماه برای خوشنویسی ایران با یک اتفاق ویژه همراه بود؛ اتفاقی از جنس نمایش یک همراهی و همگامی کم‌نظیر در میان بانوان هنرمند ایرانی. حضور بداه‌نویسی همزمان بیش از هزار بانوی خوشنویس در «مشق مادر» جنبه ممتازی از ظرفیت‌های هنر خوشنویسی ایرانی را عیان کرد؛ جنبه‌ای که به این هنر اصیل، سمت‌وسویی نمایشی داد و قابلیت‌های خوشنویسی در خلق یک صحنه زنده را به تصویر کشید. «مشق مادر» هنوز به ایستگاه پایانی نرسیده است و پس از داوری آثار، اختتامیه رویداد همزمان با میلاد حضرت علی(ع) و روز پدر در قزوین برگزار خواهد شد.

حضور ۱۰۰۰ بانو در «مشق مادر»

«محمد رازقی» دبیر این جشنواره توضیحات تکمیلی را پیرامون این رویداد هنری اینگونه بیان می‌کند: «جشنواره ملی مشق مادر، بداه‌نویسی بانوان ایران به‌صورت همزمان در ۳۱ مرکز استان است. در جریان این بداه‌نویسی در یک ساعت مشخص و محدود همه هنرمندان در مکان‌هایی مشخص در مراکز استان‌های خود گردآمده و به آنجا و سبک‌های مختلف موضوعات جشنواره را کتابت خواهند کرد. همچنین در نخستین ساعات برگزاری جشنواره حدود ۷۰ بانوی خطاط در این رویداد هنری در قزوین حاضر شدند و خط خود را کتابت کردند. در استان‌های البرز و اصفهان نیز این آمار به تفکیک برای هر مرکز استان، بیش از ۷۰ نفر بوده است. برآوردها حاکی از حضور بیش از هزار بانوی خطاط در این رویداد سراسری است.»

«مشق مادر» نخستین جشنواره خطاطی زنانه است که به تبرک نام زهرای مرضیه (س) در سطح کشور و با محوریت حوزه هنری شهر قزوین به‌عنوان پایتخت خوشنویسی ایران برگزار می‌شود. طبیعتاً داوری آثاری که در گستره کشور، پراکنده هستند در یک دبیرخانه شهرستانی، پروسه دشوار و پیچیده‌ای خواهد داشت اما رازقی با اشاره به اینکه جزء به جزء این فرایند از قیل طراحی شده است، بیان می‌دارد: «آثاری که در مراکز استان‌ها در حال کتابت هستند با برچسب مخصوص نشان‌دار و پس از کتابت آماده ارسال و داوری می‌شوند.» او ادامه می‌دهد: «پس از ارسال همه آثار از سراسر کشور به دبیرخانه این رویداد هنری یعنی شهر قزوین، جریان داوری این آثار به همت سه داور استانی و سه داور ملی آغاز می‌شود و در نهایت ۱۵ جایزه ۵ میلیون تومانی به ۱۵ هنرمند برتر اختصاص خواهد یافت و به همان ترتیب به ۱۰۰ اثر نیز هدایای جداگانه‌ای اهدا خواهد شد. ۱۵ هنرمند برتر نیز در اختتامیه مراسم که همزمان با میلاد باسعادت حضرت علی(ع) برگزار خواهد شد به شهر قزوین دعوت می‌شوند.»

خوشنویسی نزد بانوان ما با چه تحول ارزشمندی مواجه شده است. البته هنوز کمبودهایی به‌ویژه در زمینه تأمین استاد در شهرستان‌ها وجود دارد، اما این کمبودها مانع حرکت بانوان به سوی قله پیشرفت هنری نشده است